

5

יום הכּפּוּרים

בין אדם לחברו והמקום שביניהם

רוחות סתיו ליוו אותנו בהמשך המסע שלנו, ועלי שלכת הצטברו בדרכנו. עצרנו לנוח, מדברים זה עם זה על מה שעברנו ועל מה שעוד נעבור. רק עדי ישבה בצד, לבדה, ואספה סביבה עלי שלכת. "עדי, את בסדר?" שאל נעם בחיוך, "אני לא רגיל לראות אותך כך, את מעדיפה את חברת העלים על חברתנו?" עדי חייכה. ראיתי שאינה בטוחה כיצד תענה לשאלתנו של נעם. אחרי רגע של שתיקה ענתה עדי: "העלים האלה מזכירים לי משחק ששיחקתי פעם, מזמן, עם חבר. היינו ילדים קטנים. ערכנו תחרות מי יאסוף יותר עלי שלכת. זה נגמר לא טוב." "הפסדת במשחק?" שאל תומר. "לא", ענתה עדי. "אני זוכרת את התחרות הזו דווקא כי ניצחתי. והחבר למשחק הפסיד. כנראה היה לו קשה להפסיד. הוא אמר לי דברים שקשה לסלוח עליהם." "עבר הרבה זמן", אמרה יובל, "האם סלחת לו?" עדי הביטה בנו, ושוב חזרה והביטה בעלים. נראה שהיה קשה לה להחליט כיצד להשיב לשאלתה של יובל. לבסוף אמרה: "סליחה זה עניין לא פשוט. האם עליי לסלוח למי שהעליב אותי? האם עליי לחכות שהוא יבקש סליחה ורק אז לסלוח?"

יעד - אל החברות והחברים שלי
זמן מסלול - התלמוד הבבלי - בבלי, המאות השלישית עד החמישית לספירה
 הרמב"ם - רבי משה בן מימון, ספרד, מרוקו ומצרים. סוף המאה השתיים עשרה לספירה
שאלת מסע: מהי הלבנת פנים? מה מידת האחריות והמחויבות שלי לבקש סליחה ולסלוח?

מסלול המסע

בפרק זה נמשיך ונעסוק ביום הכיפורים. הפעם נדון בפגיעה בחבר, בעלבון ובדרך שמציע יום הכיפורים להשלמה ולסליחה.

תְּחִנַּת מִידָע

יום כיפור וסליחה

יום כיפור מכפר על עבירות שבין אדם לאלוהים, אך על עבירות שבין אדם לחברו אין יום כיפור מכפר עד שיפייס את חברו.

על כן אמרו חז"ל:
עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו.
[משנה יומא ח', ט']

לפיכך, נוהגים ביום כיפור לבקש סליחה איש מרעהו ומיישבים מחלוקות בדרכי שלום.

חִבְרוּתָא

קראו את הסיפור במשותף. השיבו על השאלות במחברותיכם.

מקור 1

תנו רבנן [למדו רבותנן] לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז. רבי אלעזר בן רבי שמעון חזר מבית רבו, שם למד תורה, והיה רוכב על חמרו ומטייל ליד שפת הנהר. ושמח מאוד והתגאה בכך שלמד הרבה תורה. בדרך עבר אדם שהיה מכוער מאוד.

אמר האיש לרבי אלעזר: שלום עליך רבי!
ולא השיב לו רבי אלעזר ברכת שלום.
אמר רבי אלעזר לאדם שפגש: 'איש טיפש, כמה מכוער אותו האיש! האם כל בני עירך מכוערים כמוך?
ענה האיש: איני יודע, אבל אתה מוזמן ללכת לאומן שעשאני ולומר לו - כמה מכוער הכלי שעשית!
הבין רבי אלעזר שחטא כלפי האיש ולכן ירד מהחמור ונשתטח לפניו.
ביקש רבי אלעזר מהאיש שיסלח לו.
ענה האיש: איני סולח לך עד שתלך לאומן שעשאני ותאמר לו - כמה מכוער כלי זה שעשית.
הלכו שניהם עד שהגיעו לעיר.
יצאו בני העיר לקראת רבי אלעזר והיו אומרים לו:
שלום עליך רבי רבי, מורי, מורי!
אמר האיש לבני העיר: למי אתם קוראים רבי?
ענו אנשי העיר: לאיש שהולך אחריך.
השיב האיש: אם זה רבי - אל ירבו כמותו בישראל.
שאלו האנשים מדוע וסיפר להם האיש מה אמר לו רבי אלעזר.
ביקשו אנשי העיר: סלח לו, כי הוא גדול בתורה.
נענה האיש ואמר: בשבילכם אני סולח לו, ובתנאי שלא יתרגל להתנהג כך.
מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש: 'לעולם יהא אדם רך כקנה, ואל יהא קשה כארז.'
(מעובד על פי תלמוד בבלי, תענית, כ, ע"א)

קנה - גבעול חלול, מקל.

משימה

המחיצו במשותף את הסיפור: תוכלו להתחלף בתפקידים במהלך הסיפור.

השיבו על השאלות הבאות במחברותיכם:

שאלות לדין ולמחשבה:

1. מהו החטא בסיפור?
2. נסו לשער: כיצד הרגיש המכוער לאחר שבירך לשלום את רבי שמעון? כיצד הרגיש רבי שמעון לאחר שהעליב את המכוער?
3. נסו לשער: מדוע הופתעו אנשי העיר?
4. מי מן השניים הביע צער וחרטה?
5. נסו לשער: כיצד ינהג רבי אלעזר לאחר האירוע?
6. כיצד קשור הסיפור התלמודי ליום הכיפורים?

מקור 2

”אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס, אלא יהא נוח לרצות [יתפייס בקלות] וקשה לכעוס [לא יכעס בקלות]. ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול [לו], מוחל בלב שלם ובנפש חפצה [ברצון]. ואפילו הִצַר לו [פגע בו] וחטא לו הרבה, לא ייקום ולא ייטור [לא יחפש נקמה ולא ישמור טינה] (רמב”ם, משנה תורה, הלכות תשובה, פרק ב', הלכה י')

תַּחֲנַת מִידַע

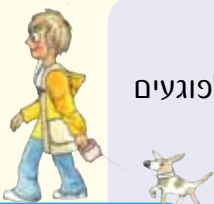
הרמב”ם

רבי משה בן מימון, המאה השתיים עשרה, ספרד, מצרים ומרוקו. הרמב”ם היה מגדולי החכמים של העם היהודי בכל הדורות. בשל כך נאמר עליו: ”ממשה עד משה לא קם כמשה” - שפירושו: ממשה רבנו עד הרמב”ם לא היה גדול בתורה כמו הרמב”ם. הרמב”ם חיבר ספרי הלכה וחכמה, עסק ברפואה, בפילוסופיה ובחקר רפואי. הוא נודע בחשיבתו המדעית, בידיעותיו העצומות ביהדות, במנהיגותו ובסיועו ליהודים במצוקה. כך למשל, סייע ליהודי תימן שסבלו מגזרות קשות: הרמב”ם שלח להם אגרת ויעץ להם עצות חשובות. מחיבוריו הנודעים - ”מורה נבוכים” - ספר פילוסופיה יהודי, ו”משנה תורה” - קובץ הלכות המאגד את כל ההלכות והידע עליהן, לפי שיטתו של הרמב”ם.

שאלות לדין ולמחשבה:

לפי מקור 2

1. כיצד האדם נדרש לנהוג, מדוע?
2. לאור דברי הרמב”ם, מי החוטא בסיפור, רבי אלעזר או המכוער?
3. תארו בכתב מקרה של מריבה או עלבון: האם נהגתם על פי הנחיות הרמב”ם?

צִדָּה לְדַרְךְ

מסורת וחיידוש יום כיפור זה הזמן לסלוח

יום כיפור הוא הזדמנות לנקות כעסים ועלבונות, לבקש סליחה ממי שפגענו בו ולסלוח לפוגעים בנו. שהרי במסע שלנו נרצה לצעוד באווירה טובה, עם חברים וחברות.

אחריות ומחויבות

- כתבו מכתב סליחה - תוכלו לבקש סליחה מעצמכם, מחבר/ה או מקרוב/ת משפחה.
- אם תרצו, תוכלו למסור את המכתב לנמען אליו כתבתם.